

Seminární práce do Křesťanství II:

Téma č. 39. Nové křesťanské skupiny II – Svědkové Jehovovi

Charles Taze Russell

Zakladatelem Svědků Jehovových (dříve známých jako Mezinárodní sdružení Badatelů Bible) je Charles Taze Russell (narozen roku 1852 v Allegheny v Pittsburgu). V šestnácti letech opouští svoji rodnou presbyteriánskou církev a roku 1868 se setkává s Jonasem Wendelem, vedoucím jedné ze skupin adventistů, jehož názory měly na Russella velký vliv.

Poté se dává dohromady s adventistou Nelsonem Barbourem a společně vydávají knihu *Tři světy neboli Boží plán záchrany*, kde se vyslovují, že roku 1914 nastane konec světa¹. Navíc zde bylo ohlášeno, že v roce 1878 má dojít k nanebevstoupení všech žijících svatých. Když se však tak nestalo, Barbour prohlásil, že všechno byl jen jeden velký omyl. Díky tomu i díky jiným věroučným neshodám se s ním roku 1879 Russell rozchází a začíná s Patonem a Jonesem vydávat časopis *Sionská strážná věž*, kterou dnes známe zjednodušeně jako *Strážnou věž*². Mimo jiné se v ní pokouší dokázat brzký příchod Ježíše a neexistenci pekla.

Tento časopis si získává stále více odběratelů, z nichž Russell formuje prvních třicet skupinek, které jsou vyzývány ke kolportéřské činnosti, aby prodávaly jeho spisy. Společnost se brzy rozšiřuje do Kanady i Evropy.

V prvním desetiletí 20. století jsou odbočky společnosti Strážná věž zřízeny už i v Anglii, Německu i Austrálii. K nám se dostává roku 1920³.

V roce 1886 začíná vydávání Russellova šestisvazkového díla *Studie v Písmu*, které on sám považuje za důležitější než samu Bibli. Je přesvědčen, že jen on může lidem zprostředkovat její plné pochopení⁴. Pomocí velice pochybných matematických výpočtů prováděných na velké pyramidě v Gize (kterou prý postavil sám Bůh) dokazoval, že v roce 1874 začala neviditelná vláda Ježíše v nebi a království Boží přijde roku 1914. Ve svých tvrzeních býval vždy velmi sebevědomý⁵.

Když však onen konec světa nenastal, přesunul jej nejprve na rok 1915, posléze na rok 1918. Toho se však již nedočkal, neboť roku 1916 skonal. Svým předpovědím stejně zřejmě nevěřil, neboť měl sepsánu závěť, kde určoval, jak má být po jeho smrti naloženo s jeho organizací⁶. Russelův hrob je zajímavý tím, že svým tvarem znázorňuje pyramidu⁷.

C. T. Russell stanul také několikrát před soudem: poprvé, když se bránil nařčení, že neovládá řecký jazyk (u soudu se potvrdilo, že jej skutečně neovládal), podruhé prohrál spor, který se týkal jeho údajně „zázračné“ pšenice, kterou prodával za nemalý peníz a potřetí stál u soudu, když se nechal rozvést se svoji ženou. Čtvrté soudní stání mu nařídilo částku, kterou musí své bývalé ženě zaplatit (Čemuž se Russell velmi zdráhal. Nejdříve předstíral, jak je chudý, ačkoli jeho jmění v té době činilo minimálně půl milionu dolarů)⁸.

Joseph Franklin Rutherford

V lednu roku 1917 boj o křeslo prezidenta Společnosti vyhrál Joseph Franklin Rutherford. Odvolal Russellem zvolené ředitele a dosadil na jejich místo své příznivce. Naprosto se vypořádal s opozicí a postaral se o svoji plnou vládu ve Společnosti. Přesvědčil členy hnutí, že je stejně jako Russell „věrný a rozvážný otrok“ (podobenství vycházející z evangelia Matouše) oprávněný ostatní „sytit“ slovem Božím. Vydává knihu *Ukončené tajemství*, o které tvrdí že je Russellovým sedmým svazkem *Studie Písem*, v které se snaží potvrdit výše

řečené. Většina s Rutherfordovým nástupnictvím souhlasila a ostatní hnutí opustili a byli později známí jako Russellité.

Rutherford ve své knize „*Milióny dnes žijících nezemřou*“ přesunul konec světa tentokrát na rok 1925. Nabádal členy hnutí, aby prodávali svůj majetek a věnovali se zvěstovatelské aktivitě. Mnozí z nich tak skutečně učinili. Rutherford si nechal postavit San Diegu přepychovou vilu, nazval ji Dům knížat a tvrdil, že bude sloužit „vzkříšeným patriarchům“. Nastěhoval se do ní společně s několika nejbližšími spolupracovníky tvrdíce, že tam bude moci důstojně starozákonní patriarchy přivítat. Když konec světa opět nenastal, Rutherford zklamaným věřícím sdělil, že předtím mluvil jen o *pravděpodobném vzkříšení* v roce 1925, což ovšem nebyla pravda⁹.

Navštěvuje odbočku organizace v Německu, kde vysvětluje, že je přece sobectvím chtít tak brzy do nebe, když tolik lidí ještě neslyšelo poselství záchrany¹⁰. Proto navrhuje organizační změny, které vedou k vytvoření tuhé, téměř vojensky vedené organizaci s „teokratickou“ strukturou. Každý člen organizace je zapojen do agitační činnosti a má povinnost jí věnovat měsíčně předepsaný počet hodin. Zvěstovatelská činnost se stala podmínkou spasení. Je zakázána účast na politickém životě, jsou zakázána symbolická gesta jako pozdrav státní vlajce. Slavení vánoc, velikonoce, svátků a úcta ke kříži se chápe jako pohanství. Je to rovněž zakázáno¹¹. Každé Rutherfordovo nařízení je považováno za nařízení Boží. Mění se postoj členů k Ježíši Kristu po otištění článku „*Kdo bude ctít Jehovu?*“ v časopisu *Strážná věž*. Článek sděloval, že Bůh trpí tím, že věřící uctívají hlavně jeho syna. Následkem toho se uctívání Ježíše Krista opomíjí a ctí se Bůh Otec. Situace došla tak daleko, že uctívání Ježíše Krista je přísně zakázáno a je považováno za hrozný hřích a modlářství. Zakázány jsou i modlitby ke Kristu. Obojí pod hrozbou vyloučení z organizace. V roce 1931 si Badatelé Bible začínají říkat Svědkové Jehovovi. Rutherford v létě roku 1941 opět oznamuje, že konec světa přijde během několika měsíců. Konec nastává ale jen pro něj. 8.1.1942 ve věku 72 let umírá v Domě knížat¹².

Zanechává po sobě pevně stmelenu, vysoce ukázněnou a bezvýhradně poslušnou organizaci¹³.

Svědkové Jehovovi a 2. světová válka

28. 6. 1933 byla v Německu, kam se dostala k moci NSDAP, zakázána činnost Svědků Jehovových a jejich majetek zabaven. Rutherford na to reagoval tím, že říšskému kancléři Adolfu Hitlerovi odeslal po sjezdu svědků Jehovových v Berlíně ve dnech 25.-28.6.1933 dopis. V něm ho oslovuje "Velevážený pane říšský kancléři" a píše, že "Badatelé Bible usilují o tytéž mravní cíle a ideály, které proklamuje vláda nacistického Německa". Zároveň Hitlera ujišťuje, že "náboženské cíle Badatelů Bible jsou v plném souladu s náboženskými cíli Německé říše". Rutherford se také odvolává na 24. programový bod NSDAP, který zaručuje svobodu vyznání, a žádá Adolfa Hitlera o navrácení majetku a budov v Magdeburku. Adolf Hitler se však nenechal ovlivnit a v Německu začalo zatýkání svědků Jehovových. Snad aby se alespoň částečně zavděčil Německé říši, Rutherford pozměňuje nauku. Podle ní se původně měli Židé navrátit do Palestiny a zřídit tam Boží království. Rutherford nyní vyhlašuje, že se toto proroctví plní duchovně na svědcích Jehovových. Přicházejí od něho také první přísné zákazy nástupu vojenské služby. Ale Německu přesto začíná pronásledování Svědků Jehovových, největší vlna přichází na jaře roku 1936. V červnu 1937 jsou na základě výnosu ministerstva vnitra všichni Svědkové Jehovovi, kteří neuznávají stát a zdráhají se ukončit svou kazatelskou činnost, vězněni v koncentračních táborech (Buchenwald, Dachau, Bergen-Belsen, Sachsenhausen, Osvětim ad.), kde jsou označeni fialovou páskou na rukávě..¹⁴

Nathan Homer Knorr

Rutherford za svého nástupce určil Nathana Homera Knorra (narozen roku 1905 v Pensylvánii). Ten vypracoval složitý systém celoživotního proškolení na několika stupních, díky kterému umožnil většině Svědků efektivně diskutovat s lidmi, kteří byli ochotni se s nimi bavit. Dříve totiž Svědkové velmi často svým přístupem a jednáním lidi odpuzovali. Nevybíravým způsobem totiž zlehčovali jejich náboženské citění a zvyky. Pohrdali jejich znalostí Bible. Vyhržovali věčným zničením těm, kdo vlastnili náboženské obrazy a nechtěli je ihned sundat ze stěny. Teď začali být školeni, aby dokázali vystupovat a hovořit na veřejnosti bez trémy a aby jednoduchým, srozumitelným a přitažlivým způsobem předkládali své poselství a prodávali tiskoviny¹⁵. Knorr dal dohromady exkluzivní školící středisko se sídlem v Brooklynu – Misionářskou školu Gileád. Zařídil rovněž nový překlad Bible, který byl kritizovaný za nejrůznější úpravy, které umožňovaly vykládat Bibli ve prospěch učení Svědků Jehovových. Knorovo propagandistické úsilí přináší ovoce. Jestli v r. 1942 čítala organizace 115 000 zvěstovatelů, o deset let později jich bylo takřka půl milionu a v roce Knorovy smrti (1972) se toto číslo zvýšilo na více jak 2 miliony zvěstovatelů¹⁶.

Od 60. let přes krizi ve Vedoucím výboru až po současnost

V polovině šedesátých let dochází k výraznému zpomalení nárůstu členské základny organizace Svědků Jehovových, proto je jejím pozdějším čtvrtým prezidentem Frederickem Franzem vydána kniha *Věčný život ve svobodě Božích synů* (r. 1966), kde se poukazuje na podzim roku 1975. To se má naplnit 6000 let existence člověka na Zemi (počítáno samozřejmě od Adama)¹⁷ a má nastat 1000-leté období království Ježíše Krista. Zbývající čas do tohoto data jsou poslední roky starého světa ukončeného Armagedonem, Boží bitvou, kterou přežijí jen oni, Svědkové Jehovovi. Svědkové tedy opět opouštěli vysoké školy, prodávali své domy a pozemky. Vybírali své úspory, aby se mohli plným časem

věnovat průkopnické službě. Společnost velice chválila takový postoj, časopis *Naše sužba království* uváděl: „Množí se zprávy o bratřích, kteří prodávají domy a majetek a plánují strávit zbytek svých dnů v tomto starém systému věci průkopnickou službou. Je to jistě příkladný způsob, jak prožít krátký čas, který ještě zbývá do konce tohoto zkaženého světa.“¹⁸ Propagandistický úspěch prorocké kampaně byl obrovský: jen v samotném roce 1974 bylo takřka 300 tisíc nově pokřtěných. Přesto – nestalo se nic. Všeobecné zklamání a následný odliv členské základny (v historii Svědků zcela ojedinělý) bylo potřeba nějak vysvětlit. Franz prohlásil, že výpočet byl sice správný, ale pouze výchozí datum nebylo zcela přesné, neboť datum stvoření člověka by se mělo ztotožňovat spíše se stvořením Evy než Adama, což je datum, které není zcela známé. Mnozí členové vedení avšak začali pociťovat nutnost zreformování struktury celé organizace, aby se napříště předešlo podobným „nedopatřením“¹⁹.

Hlavními body reformy, která vstoupila v platnost 1. ledna 1976, byly tyto organizační změny: silné omezení pravomoci prezidenta Společnosti; přeměna Vedoucího sboru z instituce poradní na institut řídicí a ustanovení šesti výborů – pro organizaci, nauku, tisk, školství, řízení a personální otázky. V otázce falešné předpovědi pro rok 1975 bylo rozhodnuto, že se Společnost zachová stejně jako v roce 1925 a bude doufat, že časem celá věc upadne v zapomnutí. Člověkem, který stál v centru tohoto dění byl Raymond Franz, člen Vedoucího sboru a synovec Fredericka Franze. Roku 1980 se zapojil do věroučné polemiky, když se přidal na stranu Edwarda Dunlapa, jednoho z nejdůležitějších teologů hnutí. Ten vyslovil pochybnosti o tom, zda mají být věřící rozlišováni na ty, kteří obdrží odměnou vládu v nebeském království (těch má být 144 tisíc – z toho 8600 je jich stále na Zemi, zbytek již v nebi), a na ty, kteří zůstanou pod jejich vládou na rajske Zemi (jak to vyhlásil již Rutherford roku 1935). I když se svými názory nikdy nevystupoval veřejně, byl obviněn z odpadlictví a později byl vyloučen z organizace. Raymondovi Franzovi bylo oznámeno, že jemu osobně bude zachováno členství pod podmínkou, že sám rezignuje na místo ve

Vedoucím sboru²⁰. Ten s tím souhlasil, ale roztrpčení nad poměry v organizaci a nesouhlas s jejím vedením jen sílily. Po nových kontroverzích a příslušném právním procesu byl v prosinci 1981 definitivně vyloučen z organizace. Roku 1983 pak publikoval autobiografickou knihu nazvanou *Krize svědomí*. V souvislosti s Dunlapovými názory vysvětluje, že za pochybnostmi o rozlišování mezi „pomazanými křesťany“ a „ostatními ovce“ stál ve skutečnosti základní spor o hodnocení roku 1914. Tento spor se týká velmi známé věroučné doktríny (která je v platnosti dodnes), zda lidé, kteří žili a pamatují si rok 1914, se ještě dočkají konce tohoto systému věcí a nastolení Božího království na Zemi. Franz se zmiňuje o čtyřech zasedáních Vedoucího sboru, jejichž průběh vyjadřoval zřetelné pochybnosti o této záležitosti i mezi členy nejvyššího vedení organizace. Raymond Franz zůstal v duši hluboce vázán na Svědky Jehovovy. Nikdy nevystupoval proti organizaci jako takové, pouze proti některým rozhodnutím jejího vedení. Založil organizaci zvanou Christian Koinonia International, která sjednocuje liberální a intelektuální špičky těch, kteří opustili Svědky Jehovovy.

22. prosince 1992 zemřel ve věku 99 let Frederick Franz a na jeho místo byl zvolen Milton G. Henschel, jeden z nejmladších členů Vedoucího sboru. Stal se tak pátým prezidentem společnosti²¹.

Svědkové Jehovovi v našich zemích

Organizace Svědků Jehovových působí na našem území již od první republiky. Dnes se pravděpodobně jedná o čtvrtou nejpočetnější náboženskou skupinu v naší zemi a od roku 1993 je Náboženská společnost Svědkové Jehovovi v České republice zaregistrována podle zákona č. 161/1992 Sb.

Posledně jmenovaná skutečnost se ovšem stala předmětem bouřlivé polemiky. Součástí registrace byla totiž i otázka Ministerstva Kultury ČR: "Učí NSSJ, že rodič - člen NSSJ má bránit poskytnutí transfúze krve svému

nezletilému dítěti v případě, kdy neposkytnutí transfúze může podle vyjádření ošetřujícího lékaře způsobit dítěti poškození zdraví nebo smrt?", na kterou Společnost odpověděla: "Ne, NSSJ to nevyučuje."

Tato odpověď byla okamžitě napadena antikultovním hnutím jako lživá. V *Naší službě království, Září 1992* (interní časopis svědků Jehovových) se mimo jiné píše: "Lékař možná tvrdí, že krev upraví stav vašeho nemocného dítěte, ale vy musíte být pevně rozhodnutí odmítnout krev za sebe a za své děti dříve, než před vámi vyvstane nějaká naléhavá situace, protože si ceníte svého vztahu k Jehovovi více než jakéhokoli domnělého prodloužení života za cenu porušení božského zákona."²² (Svědkové zásadně odmítají transfuzi krve, neboť aplikují starozákonní zákaz jíst krev na jakékoli předání krve.²³.)

Ještě v dobách komunistické totality se mnozí představitelé organizace kompromitovali se spoluprací se Státní bezpečností. V šedesátých letech došlo k rozporu ve vedení pobočky na našem území mezi fundamentalisticky orientovaným proudem reprezentovaným Vladimírem Matejkou a pragmaticky kompromisním Bohumilem Müllerem. Ten prosazoval jistou míru spolupráce s komunistickým režimem a po vyloučení Matejky z organizace se stal předsedou československé pobočky Svědků Jehovových. Přesto, že jeho spolupráce s StB se jevila naprosto zřejmá, se ve své funkci udržel až do své smrti v roce 1987²⁴.

Použité zdroje:

Ferfecki, S., *Strážná věž (Peníze a náboženský podvod)*, PRÁH, Praha 1997.

Novotný, T., *Přicházejí*, Oliva, Praha 1994.

Remeš, P., *Svědkové Jehovovi – historický přehled*, Oliva, Praha 1995.

<http://sweb.cz/vit.p/streva/svedkove.html>

http://www.dingir.cz/dingir/1999_4/clanky/D1999_4_04.html

Poznámkový aparát:

1. Strážná věž, str. 21-22
2. Svědkové Jehovovi – historický přehled, str. 6
3. Strážná věž, str. 23-24
4. Svědkové Jehovovi – historický přehled, str. 7
5. Strážná věž, str. 26
6. Tamtéž, str. 29
7. Přicházejí, str. 43
8. Strážná věž, str. 27-28
9. Tamtéž, str. 33-37
10. Tamtéž, str. 41
11. Svědkové Jehovovi – historický přehled, str. 13
12. Strážná věž, str. 43-50
13. Svědkové Jehovovi – historický přehled, str. 13
14. http://www.dingir.cz/dingir/1999_4/clanky/D1999_4_04.html
15. Strážná věž, str. 79
16. Svědkové Jehovovi – historický přehled, str. 14
17. Tamtéž, str. 15
18. Strážná věž, str. 103-105
19. Svědkové Jehovovi – historický přehled, str. 16
20. Tamtéž, str. 17
21. Tamtéž, str. 18-19
22. <http://sweb.cz/vit.p/streva/svedkove.html>
23. Přicházejí, str. 45
24. Svědkové Jehovovi – historický přehled, str. 20